

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Natura 2000-plan 2022-2027

Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne
Natura 2000-område nr. 186
Habitatområde H162
Fuglebeskyttelsesområde F80

Udgiver: Miljøstyrelsen

Redaktion: Miljøstyrelsen Sjælland

Dato: Juni 2023

Forsidefoto: Habitatnaturtypen indlandsklippe (8220) i Ekkodalen

ISBN: 978-87-7564-630-2

Baggrundskort: © Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering

Biodiversiteten i Danmarks største og mest værdifulde naturområder

Danmark rummer storslået natur.

Fra Skagens Gren og Skagerrak over Møns Klints hvide kridt til Paradisbakkerne på Bornholm. De tre ikoniske steder er nogle af de i alt 257 Natura 2000-områder. Det er steder på land og til havs, hvor der findes en helt særlig natur og biodiversitet.

Der er mange eksempler på sjældne arter og naturtyper, som er vigtige at beskytte. Der findes truede ynglefugle og sjældne planter i Danmark. Dem skal vi gøre en særlig indsats for at bevare.

De 257 områder er fordelt i hele Danmark og ejes og forvaltes af private lodsejere, fonde, kommuner og staten.

Hvert område har en plan.

Planerne for perioden 2022-27 har to nye elementer. I de store områder kommer nye målsætninger, der giver mulighed for vildere natur. Der peges også på steder, hvor udtag af kulstofholdige lavbundsarealer udover at hjælpe klimaet kan bidrage til bedre natur f.eks. med levesteder for arter eller som buffer mellem sårbar natur og intensivt drevne landbrugsarealer.

Arbejdet med at sikre den eksisterende natur gennem naturpleje fortsætter, og der er en særlig indsats med at beskytte hjemhørende arter mod de invasive, ligesom der etableres forstyrrelsesfrie områder for fugle, havnatur og havpattedyr.

Danmark skal have mere og bedre natur, og det bidrager Natura 2000-planerne til sammen med de mange andre indsatser, som regeringen er i gang med.

Det er f.eks. Havplanens aftale om strengt beskyttede havområder, og den store Havnaturfond, der kan bidrage til øget viden og initiativer til genopretning. Etablering af naturnationalparker og urørt skov, og de netop offentliggjorte vandområdeplaner og forbedringen af vandmiljøet er også helt centrale for at sikre og forbedre naturen i områderne.

Natura 2000-områder rummer nogle af Europas og Danmarks største og mest værdifulde naturområder og repræsenterer en stor del af biodiversiteten. De danske Natura 2000-områder bidrager til det fælles EU-mål om 30 pct. beskyttet natur på land og til havs.

Miljøminister Magnus Heunicke

Indhold

1. Natura 2000-planlægning	5
1.1 Synergi med anden lovgivning	7
1.2 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne	7
1.3 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus.....	8
2. Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne	10
2.1 Områdebeskrivelse	10
2.2 Områdets udpegningsgrundlag	12
2.3 Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder.....	12
2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand	13
2.3.2 Sønaturtypers tilstand og forekomst.....	17
2.3.3 Forekomst af vandløbsnatur.....	18
2.3.4 Tilstand af levesteder for arter.....	18
2.3.5 Tilstand af levesteder for ynglefugle.....	19
3. Målsætninger	20
3.1 Overordnede målsætninger for Natura 2000-området.....	21
3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter.....	21
3.3 Modstridende naturinteresser.....	22
4. Indsatsprogram.....	24
4.1 Generelle retningslinjer	24
4.2 Områdespecifikke retningslinjer	25
4.3 Relation til vandområdeplaner.....	25
5. Bilag 1. Oversigt over grupperinger.....	27

1. Natura 2000-planlægning

Danmark er ifølge [habitatdirektivet](#) forpligtet til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger for at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktivet omfatter. Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af [fuglebeskyttelsesdirektivet](#), at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af direktivet.

Danmark har valgt at gøre dette bl.a. ved en systematisk og tilbagevendende planlægning i de enkelte Natura 2000-områder. Ud fra direktivforpligtelserne og den nationale naturovervågning fastlægges indsatsen i de enkelte områder for 6-årige planperioder (dog 12-årige for skovbevoksede, fredskovpligtige arealer). Med en sådan målrettet forvaltningsindsats i områderne bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og den biologiske mangfoldighed og dermed også til gennemførelsen af EU's biodiversitetsstrategi 2030 samt FN's Verdensmål.

Der er i alt udpeget 257 Natura 2000-områder i Danmark. Et Natura 2000-område kan indeholde ét eller flere fuglebeskyttelsesområder og/eller habitatområder. Der er udpeget 269 habitatområder og 124 fuglebeskyttelsesområder i Danmark. Fuglebeskyttelses- og habitatområder kan være sammenfaldende eller ligge i umiddelbar tilknytning til hinanden.

Der er i 2021 gennemført en høring med henblik på at nyudpege eller udvide seks marine fuglebeskyttelsesområder. Det drejer sig om områderne Flensborg Fjord og Nybøl Nor, Sejerø Bugt og Nekselø, Skagerrak, Nordvestlige Kattegat, Smålandsfarvandet og Rønne Banke. De nye/udvidede fuglebeskyttelsesområder inklusiv eventuelle konsekvensrettelser af eksisterende Natura 2000-områder vil indgå i fjerde planperiode (2028-2033).

Natura 2000-planlægningen sker efter reglerne i miljømålsloven og skovloven med tilhørende bekendtgørelser. En Natura 2000-plan bygger oven på en basisanalyse, der indeholder de faktuelle oplysninger og data om området. En Natura 2000-plan består af mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-planens målsætninger og indsatsprogram er væsentlige elementer i beskyttelsen af naturtyper, fugle og arter på områdets udpegningsgrundlag. Derudover angiver de hhv. det overordnede sigte for, hvordan området skal udvikle sig og krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendig for at sikre den nationale prioritering.

Mål og indsatser relaterer til de naturtyper, arter og fugle, som det pågældende Natura 2000-område er udpeget for at beskytte. Både de overordnede og konkrete målsætninger er langsigtede mål, der gælder for flere planperioder, mens indsatsprogrammet er kortsigtet og revideres i hver planperiode. De langsigtede målsætninger er opdateret i denne plangeneration, bl.a. på baggrund af justeringen af Natura 2000-områderne geografiske afgrænsning (gennemført i 2017-19) samt opdatering af Natura 2000-områdernes udpegningsgrundlag (jf. nedenstående). De konkrete målsætninger er ligeledes opdateret for at give mulighed for en mere dynamisk forvaltning. Således bygger de konkrete målsætninger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle.

Natura 2000-planen gælder for de arter og naturtyper, der har begrundet udpegningen af det enkelte område, men det bidrager også til at sikre andre arter og naturtyper i området gennem en generel sikring og forbedring af områdets naturværdier.

Tilblivelse af Natura 2000-planen

Processen for tilblivelsen af en Natura 2000-plan.

Denne plan er tredje generation af Natura 2000-planer (2022-27), der også dækker de fredskovspligtige arealer. For de fredskovspligtige arealer dækket af skovloven afløser den Natura 2000-planen 2010-15, som for de fredskovspligtige arealer har været gældende frem til 2021. For alle andre arealer, arter og fugle dækket af miljøbeskyttelsesloven afløser den Natura 2000-planen 2016-21.

På baggrund af overvågningsdata har Miljøstyrelsen i 2019 gennemført en høring i forhold til justering af udpegningsgrundlaget for de enkelte Natura 2000-områder. Høringsnotatet fremlægges samtidig med igangsættelsen af høringen af Natura 2000-planerne 2022-27. Natura 2000-planerne er udarbejdet på baggrund af et bruttoudpegningsgrundlag, der omfatter udpegningsgrundlaget fra planerne for 2016-21 plus nye arter og naturtyper, der er registreret i områderne, og som falder inden for de opstillede kriterier for opdatering af udpegningsgrundlaget.

Der er ikke gennemført vurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet planer, som direkte er forbundet med eller nødvendige for Natura 2000-områdets forvaltning, ikke er omfattet af kravet om screening og evt. konsekvensvurdering. Desuden er der ikke i planen taget stilling til forvaltningsindsatsens lokalisering eller valgte forvaltningsmetoder.

Der er udarbejdet en miljørapport for hver enkelt natura 2000-plan efter reglerne i lovbekendtgørelse 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter. Samtidig med høringen af Natura 2000-planerne sendes miljørapporterne også i høring.

1.1 Synergi med anden lovgivning

Natura 2000-planen har fokus på arealbaserede indsatser. Indsats til bedring af vandkvaliteten i overflade- og grundvand gennemføres som led i vandplanlægningen, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen. Derudover målsættes miljøtilstanden i havets økosystemer via Havstrategiplanen (II).

Vandområdeplanerne, som udarbejdes med baggrund i EU's vandrammedirektiv, er hovedinstrumentet til at sikre og forbedre tilstanden i de akvatiske naturtyper i Natura 2000-områderne. Vandområdeplanernes formål er at forbedre vandmiljøet i retning af god økologisk og kemisk tilstand (fx reduktion af kvælstofbelastning og fjernelse af spærringer), hvilket samtidig tilvejebringer grundlæggende forbedringer af vandkvaliteten til gavn for naturtyper, fugle og arter i Natura 2000-området.

Deposition af luftbårne kvælstofforbindelser, herunder ammoniak, kan være en udfordring for mange naturligt næringsfattige naturtyper. Emission fra landbrug reguleres via husdyrgodkendelsesloven, som fastlægger den maksimale tilladte ammoniakdeposition fra lokale husdyrbrug til sårbare naturtyper for at mindske væsentlige miljøpåvirkninger.

Gennemførelse af EU's havstrategidirektiv skal sørge for, at der opnås eller opretholdes god miljøtilstand i havets økosystemer, samtidig med at der kan ske en bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer. Indsatserne i indsatsprogrammet til Havstrategi II vil også bidrage til opfyldelse af målsætningerne i de marine Natura 2000-områder.

1.2 Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne. Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen til grund. Offentlige lodsejere er bundet af planens langsigtede målsætninger og kan vælge at gennemføre disse direkte i egne drifts- og plejeplaner. På områder, hvor staten er myndighed f.eks. fiskeriloven og vildtforvaltningsloven, kan der følges op med nationale strategier.

Det er kommunerne, der er ansvarlig myndighed for de privatejede Natura 2000-arealer, dog er Miljøstyrelsen ansvarlig myndighed for de privatejede skovbevoksede, fredskovspligtige arealer. Ansvarlige myndigheder skal udarbejde bindende handleplaner for gennemførelse af Natura 2000-planen 2022-27 med fokus på forventede forvaltningsindsatser og initiativer, fordeling af indsatser mellem ansvarlige myndigheder og tidsfølgen for gennemførelsen af indsatserne.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning. Når indsatserne iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal indsatserne have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v., evt. på grundlag af konsekvensvurderinger. I det omfang indsatsen entydigt kan defineres som nødvendig for Natura 2000-områdets forvaltning, er en konsekvensvurdering efter habitatdirektivet ikke påkrævet, men der kan være andre hensyn efter lovgivningen, der spiller ind.

Der er i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde, hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med eller nødvendig for forvaltningen af området. Eventuelle konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal anvendes ved væsentligheds- og konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1595 af 6. december 2018 om udpegnings- og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter og tilsvarende regler om væsentligheds- og konsekvensvurdering i andre ministeriers lovgivning.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner sammen med målsætningerne for naturen i området grundlaget for handleplanen samt eventuel anden prioritering af forvaltningsindsatsen i området.

1.3 Naturtilstand og gunstig bevaringsstatus

Danmark har en forpligtelse til at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der begrundes udpegnings af de enkelte Natura 2000-områder. Bevaringsstatus er en vurdering af, hvordan naturtypens eller artens tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen, de negative påvirkninger eller forvaltningen i forhold til i dag. Der er således tale om en slags prognose for naturtypernes og arternes udviklingsretning.

Danmark er ligeledes forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af direktivet. Ligesom for habitatnaturtyper og -arter laves en vurdering for fuglene med fokus på bl.a. bestandsudvikling.

Til brug for Natura 2000-planlægningen er der for en række naturtyper samt nogle arter og fugle udviklet et naturtilstandssystem, der på baggrund af bl.a. artsammensætning og umiddelbart synlige, forvaltningsbare strukturparametre, som f.eks. tilgroning, udtørring og forstyrrelser, angiver den aktuelle tilstand for naturtypen eller artens/fuglens levested, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder. Tilstanden opgøres på en skala fra I-V, hvor naturtyper eller levesteder i tilstandsklasse I og II med en vedvarende nødvendig drift og evt. sikring mod forstyrrelse svarer til gunstig bevaringsstatus eller tilsvarende for fuglens vedkommende. For naturtyper eller arters/fugles levesteder i tilstandsklasse III-V skal der typisk gennemføres en indledende forvaltningsindsats eller regulering, før en vedvarende drift vil være tilstrækkeligt til at sikre arealet eller levestedet på sigt.

For de fugle, arter og naturtyper, hvor der ikke findes et tilstandsvurderingssystem, skal der i basisanalysen vurderes om givne naturtype eller art/fugls levested er stabile, i fremgang eller i tilbagegang eller ukendt, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr.653 af 19. maj 2020 om klassificering og fastsættelse af mål for naturtilstanden i internationale naturbeskyttelsesområder.

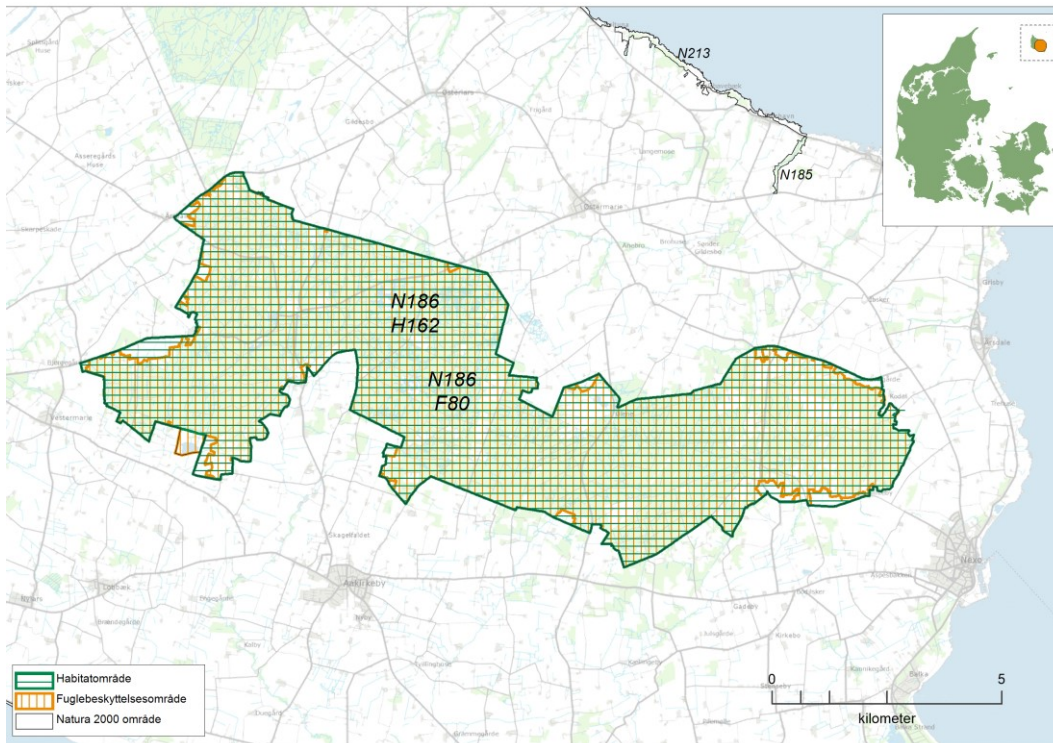

Tilstandsklasser for naturtyper.

Udvalgte forvaltningsbare parametre i tilstandssystemet gennemgås i basisanalyserne, og det kan heraf ses hvilke tiltag, der kan iværksættes for at sikre eller genoprette naturtyperne eller arterne/fuglenes levesteder.

2. Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne

Kortet viser afgrænsningen af Natura 2000-område N186. Natura 2000-området består af habitatområde H162 (vandret grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde F80 (lodret orange skravering).

2.1 Områdebeskrivelse

Natura 2000-området Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne har et areal på 6.182 ha, hvoraf de 16 ha er vandflade i søerne. Området er afgrænset som vist på kortet. Området er udpeget som habitatområde H162 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne og fuglebeskyttelsesområde F80 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne. Området er primært offentligt ejet, og ca. 1/3 er privat ejet. Området ligger i Bornholms Regionskommune og inden for vandområdedistrikt Bornholm.

Dette område er særligt udpeget for at bevare en række naturtyper som f.eks. avneknippemose, rigkær, indlandsklippe, søbred med småarter, vandløb, surt overdrev, tidvis våd eng, bøg på mor og den sjældne vinteregeskov. Heraf findes over 5 % af det samlede areal inden for den biogeografiske region af naturtyperne indlandsklippe (8220), avneknippemose (7210), bøg på mor (9110) og vinteregeskov (9170). Af arter på udpegningsgrundlaget kan fremhæves lys skivevandkalv, bred vandkalv og bechsteins flagermus, heraf er bred vandkalv blot på udpegningsgrundlaget i ét andet Natura 2000-område, mens N186 er det eneste danske Natura 2000-område med bechsteins flagermus på udpegningsgrundlaget. Desuden er området udpeget for at bevare 10 ynglende fuglearter, hvoraf perleugle har en væsentlig del af den danske bestand i området, og N186 er ligeledes det eneste danske Natura 2000-område med arten på udpegningsgrundlaget.

Områdets forskellige naturtyper giver grundlag for mange specielle og sjældne arter. Blandt de arter, der er truede (rødlistede) i Danmark, kan nævnes planterne bredbladet kæruld, rank viol,

sump-viol, mose-vintergrøn og hylde-gøgeurt og insekterne bøgeløber, skovperlemorsommerfugl og måne-vandnymfe. Her ses også grøn mosaikguldsmed, springfrø, markfirben og flere arter af flagermus ud over de to på udpegningsgrundlaget. Disse arter indgår ikke i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områder, men er generelt beskyttet efter andre regler (såkaldte bilag IV-arter). Ligeledes er der også forekomst af ynglende natravn og lærkefalk.

Natura 2000-området omfatter et af Danmarks største samlede skovområder, som også rummer Bornholms højeste punkt. I 2012 blev der udsat 7 europæisk bison i en 200 ha stor indhegning i Almindingen. I løbet af fem år blev der etableret en stor bestand, som nu fungerer som naturplejere i området. Landskabet i Natura 2000-området præges mange steder af klippegrunden med klippeformationer og talrige sprækkedale foruden enkelte større forvitrede diabasgange, hvoraf den mest markante er Ekkodalen.

Bisoflok som fungerer som naturplejere i dele af Almindingen. Foto: Didde Dalkvist.

Naturværdierne i området har rod i Bornholms gamle højlyngsområde, der nu for størstedelen er tilplantet med skov. Ud over den rene nåleplantage, der dominerer arealmæssigt, findes også løvskov og blandskov, til dels naturskov med ekstensiv drift på grund af terrænforholdene. I skoven er der rester af hede med oprindelse i Højlyngen samt søer og våde områder, der fortrinsvis afvandes gennem sprækkedalene. I Paradisbakkerne mod øst ses de bedst bevarede rester af Højlyngen på Årsdale Ret og en imponerende mosaik af hede, overdrev, moser og sprækkedale med søer, hængesæk eller løvskov dækker området.

Skovene bærer generelt præg af omfattende forsøg på afvanding. Grøfterne er talrige og nogle steder, bl.a. ved Svinemosen, meget dybe. I skovene findes mange mindre vandhuller eller moseområder med hængesæk eller rigkær. Nogle af kærømråderne afgræsses med kreaturer eller heste. Uden for selve skoven findes større og mindre overdrevsarealer og større moseområder som f.eks. Ølene, Vallensgård- og Kærsgård moser.

Inden for området findes flere større og mindre fredede arealer, der tilsammen udgør ca. 275 ha. Fredningerne omfatter arealer omkring Ekkodalen, omkring Åremyr og Christianshøj, et lille område vest for Bastemose samt i Paradisbakkerne bl.a. flere af sprækkedalene, Årsdale Ret og en klippeløkke ved Kåsegård. Sø- og moseområdet Ølene er udlagt som et reservat på i alt ca. 114 ha. Generelt har fredningerne til formål at bevare naturområderne og sikre offentligheden adgang hertil.

2.2 Områdets udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 162		
Naturtyper:	Søbred med småurter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Vandløb (3260)	Tør hede (4030)
	Enekrat (5130)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Hængesæk (7140)	Avneknippemose* (7210)
	Kildevæld* (7220)	Rigkær (7230)
	Indlandsklippe (8220)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Vinteregeskov (9170)	Stilkeke-krat (9190)
	Skovbevokset tørvemose* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
Arter:	Bred vandkalv (1081)	Lys skivevandkalv (1082)
	Stor vandsalamander (1166)	Bechsteins Flagermus (1323)
	Damflagermus (1318)	

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Udpegningsgrundlaget er gennemgået i 2018-22. Kalkoverdrev (6210) og damflagermus er ikke til stede i habitatområde H162. De nævnte naturtyper og arter gennemgås derfor ikke yderligere.

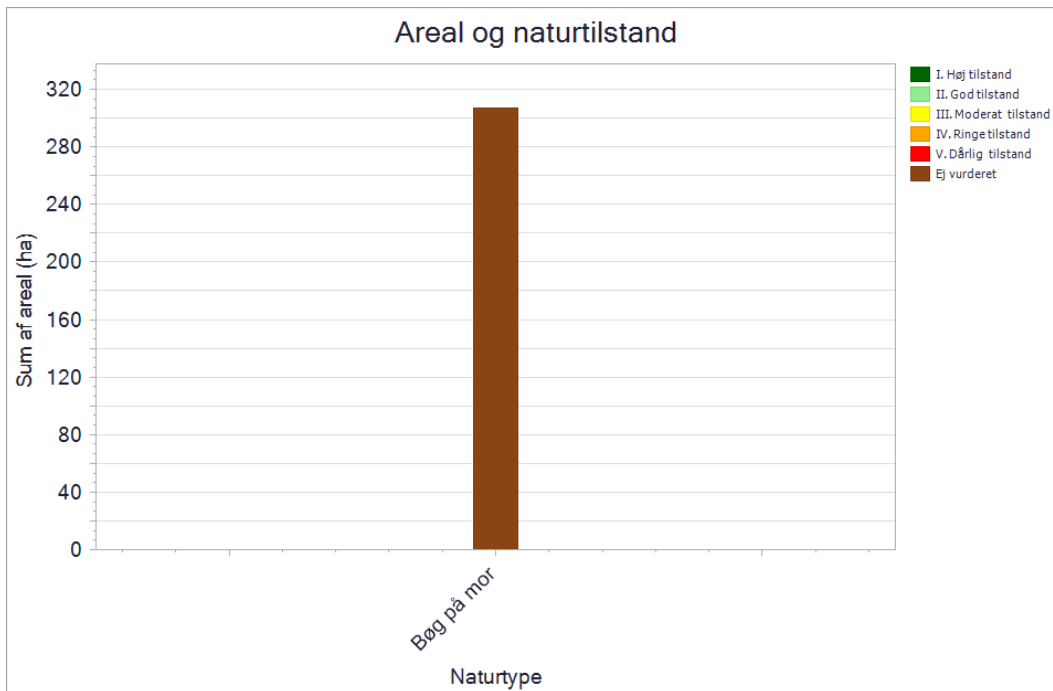
Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 80		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Rød glente (Y)
	Rørhøg (Y)	Hvepsevåge (Y)
	Engsnarre (Y)	Plettet rørvagtel (Y)
	Trane (Y)	Perleugle (Y)
	Sortspætte (Y)	Rødrygget tornskade (Y)

Fugle, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. I parenteserne står "T" for trækfugl og "Y" for ynglefugl. Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

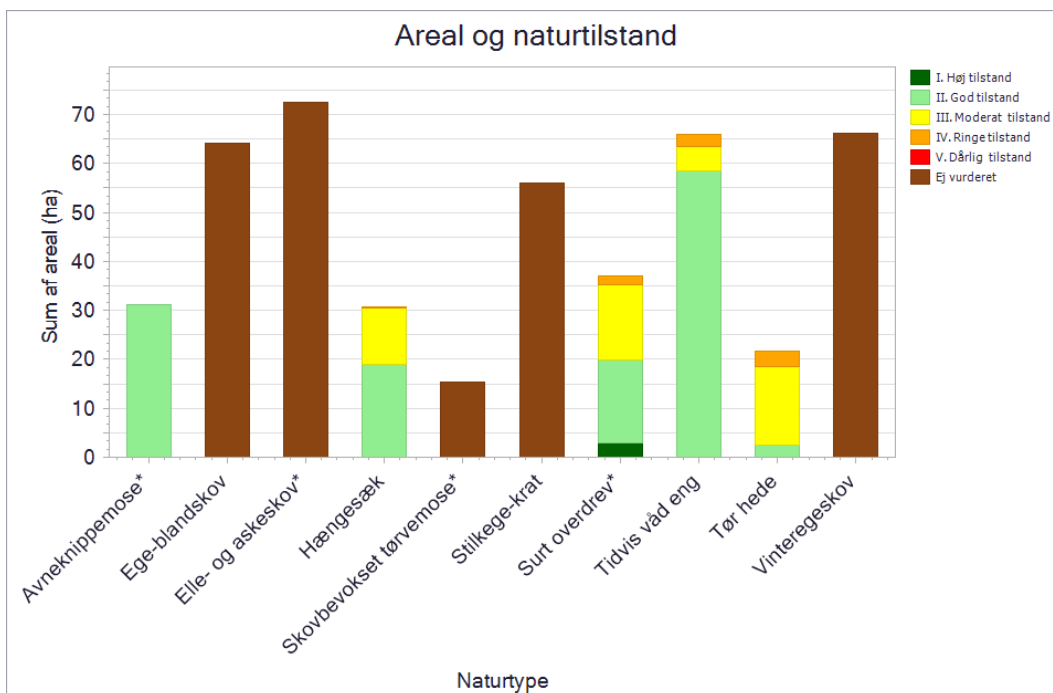
2.3 Tilstand og forekomst for områdets udpegede natur og levesteder

For Natura 2000-områder med habitatnatur eller levestedskortlagte arter og fugle på udpegningsgrundlaget, er arealet af habitatnatur samt antallet af småsøer og levesteder, kortlagt i tredje kortlægningsperiode, vist nedenfor. For de naturtyper og levesteder for arter og fugle, hvor der er udviklet et tilstandsvurderingssystem, er den beregnede tilstand ligeledes angivet. For arter og fugle uden tilstandsvurderingssystem henvises til basisanalysen og [MiljøGIS](#). Se desuden basisanalysen for beskrivelse af metoder og en mere detaljeret omtale af naturens tilstand i området.

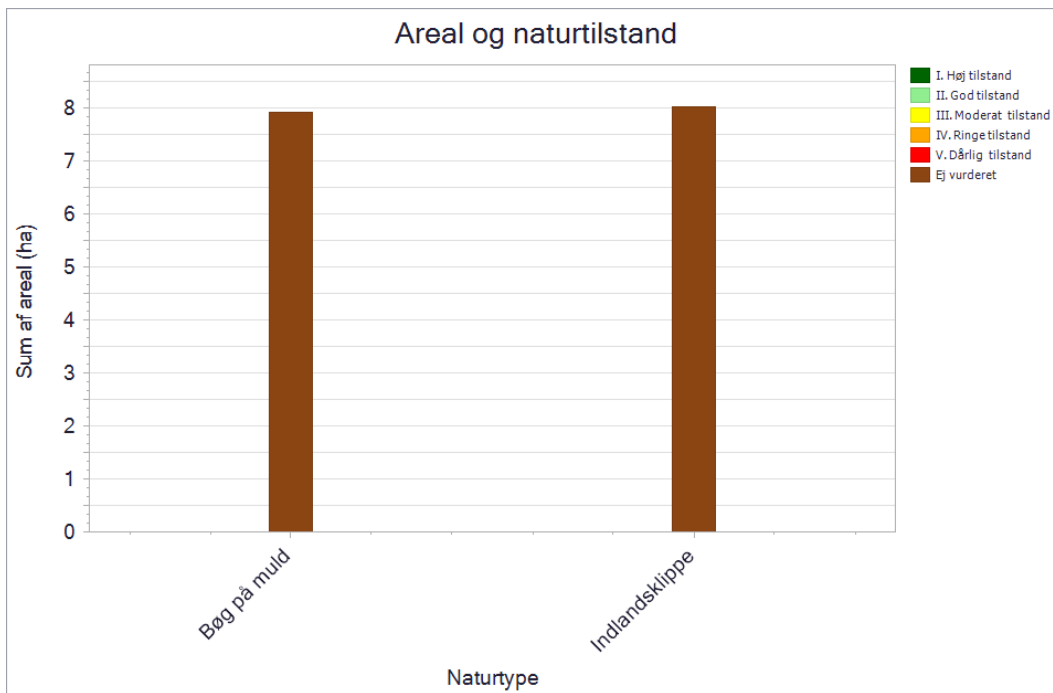
2.3.1 Terrestriske naturtypers arealfordeling og tilstand

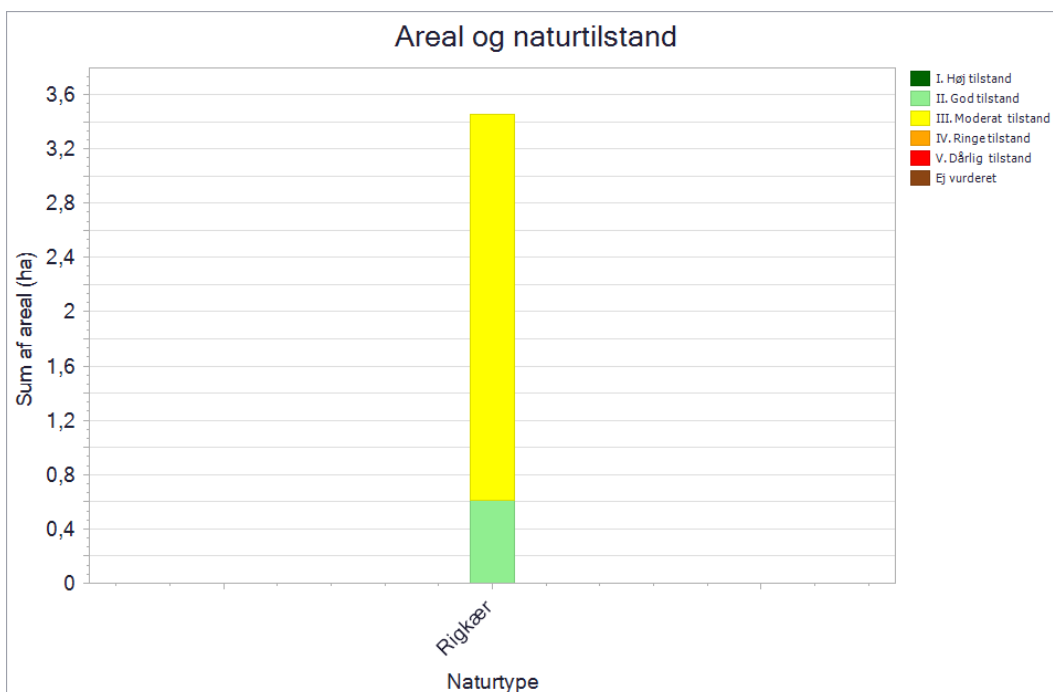
De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

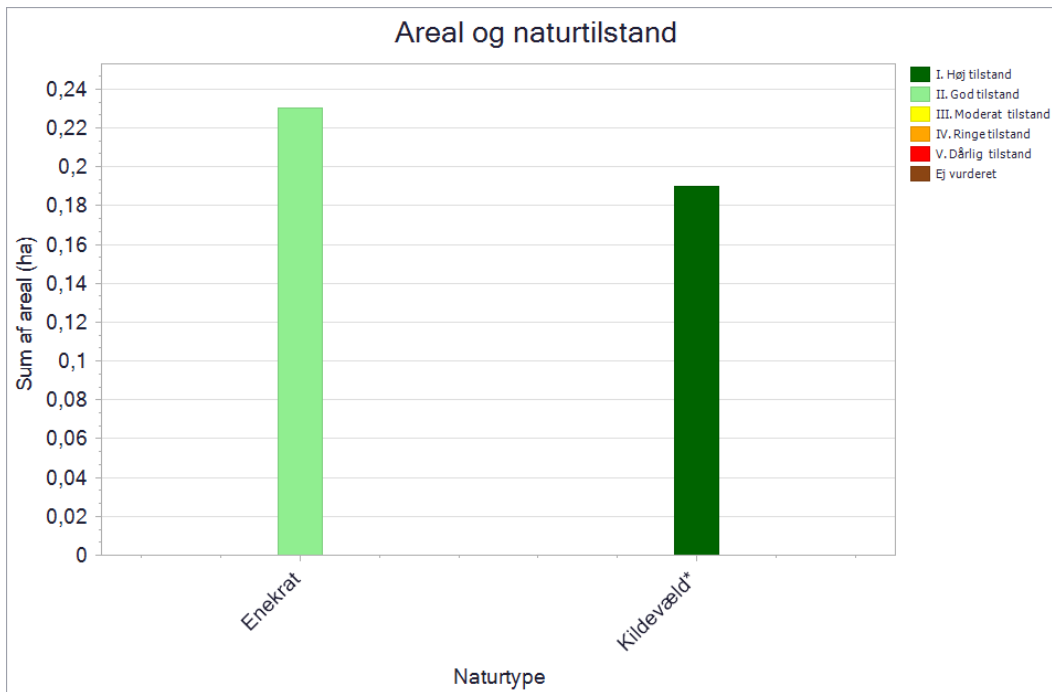
De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

De kortlagte naturtypers areal fordelt på tilstandsklasser ved kortlægningen i 2016-19. Pga. pladshensyn har det ikke været muligt at vise data mere detaljeret, end det er tilfældet i planens figurer. En mere detaljeret præsentation af data findes i basisanalysen for området eller i [MiljøGIS](#). Her vises data for Natura 2000-basisanalyserne, revideret i 2021. Dette er de data, der ligger til grund for forslag til Natura 2000-planer 2022-27.

Tidvis våd eng (6410) er den mest udbredte lysåbne naturtype i området. Naturtilstanden er hovedsageligt god, men enkelte arealer har en moderat til ringe naturtilstand, grundet forekomst af enkelte invasive arter, høj vegetation samt afvanding.

Naturtilstanden for surt overdrev (6230) er fordelt ligeligt mellem god til høj og moderat til ringe naturtilstand. Den gode til høje naturtilstand er på arealer, som afgræsses og har en lav vegetation. Den moderat til ringe naturtilstand skyldes især påvirkning af næringsstoffer fra naboarealer, samt forekomst af invasive arter.

Avneknippemose (7210) er kortlagt i den centrale del af habitatområdet. Naturtilstanden er god, grundet få problemer med tilgroning i vedplanter og afvanding.

Naturtilstanden for hængesæk (7140) er moderat til god. Arealerne i moderat naturtilstand har en del højt voksende vegetation og flere vedplanter.

Tør hede (4030) er hovedsageligt kortlagt ved Årdsdale Ret. Naturtilstanden er primært moderat med enkelte arealer i god og ringe naturtilstand. Den moderat-ringe tilstand skyldes hovedsageligt, at der i dokumentationspunktet er registreret få plantearter med høj botanisk værdi samt vedplanter og invasive arter.

For indlandsklipper (8220) foreligger der endnu ikke et tilstandsvurderingssystem, hvormed naturtilstanden er ukendt.

Naturtilstanden for rigkær (7230) er moderat til god. Dette skyldes bl.a. manglende afgræsning, høj vegetation samt et lavt artsindhold i dokumentationscirklen.

Enekrat (5130) er kortlagt på en enkelt forekomst. Naturtilstanden er god, grundet der ikke er problemer med tilgroning i høj vegetation eller vedplanter samt fravær af invasive arter.

Kildevæld (7220) er kortlagt på et enkelt areal i dette Natura 2000-område. Naturtilstanden er høj grundet udbredt fugtigbundsvegetation samt afgræsning som holder kildevældet lysåbent.

For skovnaturtyperne, som ikke har noget tilstandsvurderingssystem, giver mængden af store træer samt liggende og stående dødt ved en indikation af naturkvaliteten på arealet.

Omkring halvdelen af arealer med bøg på mor (9110) indeholder mindre end 1 stort træ pr. ha. Hovedparten af de resterende arealer indeholder 1-5 store træer pr. ha, mens enkelte arealer rummer 6-10 stk. pr. ha eller mere end 10 stk. pr. ha. Sående dødt ved forekommer på langt størstedelen af arealerne med mindre end 1 stk. pr. ha. De resterende arealer indeholder 1-5 stk. pr. ha. Det samme er gældende for andelen af liggende dødt ved, dog indeholder enkelte arealer mere end 10 stk. pr. ha.

Arealer kortlagt som bøg på muld (9130) rummer primært mere end 10 store træer pr. ha, de resterende arealer rummer primært mindre end 1 stk. pr. ha. Stående dødt ved forekommer på hovedparten af arealerne med 1-5 stk. pr. ha. Enkelte arealer har enten mindre end 1 stk. pr. ha, eller mere end 10 stk. pr. ha. Der er hovedsageligt registreret 1-5 stk. liggende dødt ved pr. ha på arealerne, enkelte indeholder 6-10 stk. pr. ha eller mere end 10 stk. pr. ha.

Ege-blandskovene (9160) rummer hovedsageligt mindre end 1 stort træ pr. ha, mens de resterende arealer hovedsageligt rummer 1-5 stk. pr. ha. Samme forhold er gældende for andelen af stående dødt ved. Andelen af liggende dødt ved på arealerne er ligeligt fordelt mellem mindre end 1 stk. pr. ha, 1-5 stk. pr. ha samt 6-10 stk. pr. ha.

Arealer med vinteregeskov (9170) indeholder primært under 1 stort træ pr. ha, og de resterende arealer indeholder 1-5 stk. pr. ha. Samme forhold er gældende for andelen af stående dødt ved. Liggende dødt ved forekommer primært med 1-5 stk. pr. ha, og hovedparten af de resterende arealer indeholder 6-10 stk. pr. ha.

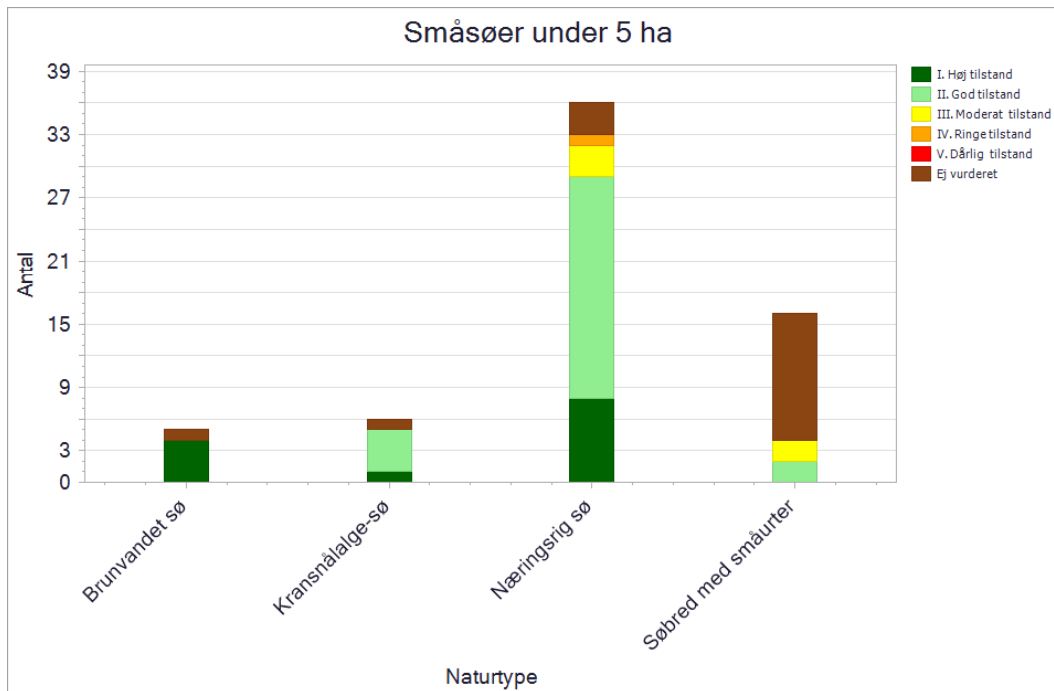
Endvidere rummer arealer med stilkege-krat (9190) ligeledes mindre end 1 stort træ pr. ha. De resterende arealer rummer primært 1-5 stk. pr. ha, enkelte rummer mere end 10 stk. pr. ha. Næsten samtlige arealer indeholder 1-5 stk. stående dødt ved pr. ha, få arealer rummer mindre end 1 stk. pr. ha. Liggende dødt ved forekommer primært som 1-5 stk. pr. ha, de resterende arealer er fordelt mellem de andre tre kategorier.

De kortlagte elle- og askeskove (91E0) indeholder hovedsageligt mindre end 1 stort træ pr. ha, mens størstedelen af de resterende arealer indeholder 1-5 stk. pr. ha. Omtrent 1/3 af arealerne indeholder 1-5 stk. stående dødt ved pr. ha. 1/3 af arealerne rummer mere end 10 stk. pr. ha, mens den resterende 1/3 primært rummer mindre end 1 stk. pr. ha. For liggende dødt ved er der også en ligelig fordeling mellem kategorierne 1-5 stk. pr. ha, 6-10 stk. pr. ha samt mere end 10 stk. pr. ha. Enkelte arealer rummer dog mindre end 1 stk. pr. ha.

Andelen af store træer på arealer kortlagt med skovbevokset tørvemose (91D0) varierer mere eller mindre ligeligt mellem alle fire kategorier. Hovedparten af arealerne indeholder mindre end 1 stk. stående dødt ved pr. ha, de resterende arealer rummer primært 1-5 stk. pr. ha. Liggende dødt ved forekommer primært med 1-5 stk. pr. ha eller 6-10 stk. pr. ha på arealerne.

2.3.2 Sønaturtypers tilstand og forekomst

Antal og tilstand af de kortlagte små søer i området.

I Natura 2000-området er der kortlagt 37 små søer med habitatnaturtypen næringsrig sø (3150). De er tilstandsvurderet med hhv. 8 i høj tilstand, 21 i god tilstand, 3 i moderat tilstand og 1 i ringet tilstand. For de resterende 4 mangler der en tilstandsvurdering. Søerne i høj og god tilstand er generelt præget af, at de ligger mere lysåbent end søerne i moderat tilstand. I et flertal af disse søer er der registreret en undervandsvegetation, som er udbredt og forholdsvis artsrig, uden trådalger og hvor arter som fx svømmede vandaks stedvis er dominerende.

De 3 næringsrige små søer i moderat tilstand ligger omkranset af skyggegivende træer og buske, hvormed undervandsvegetationen er stærkt begrænset i både antal og udbredelse. I søerne er der fundet grønne trådalger som indikerer næringsstofftilførsel.

I Natura 2000-området er der endvidere kortlagt 18 søbred med småurter (3130). De er tilstandsvurderet med hhv. 2 i god tilstand og 2 i moderat tilstand. For de resterende 14 mangler der en tilstandsvurdering. Søerne i god tilstand er generelt præget af, at de ligger mere lysåbent end søerne i moderat tilstand, og der er en højere artsrigdom i søerne i god tilstand. Søerne i moderat tilstand har desuden også vækst af grønne trådalger.

I området er der yderligere kortlagt 6 kransnålalge søer (3140). De er tilstandsvurderet med hhv. 1 i høj tilstand, 4 i god tilstand og den sidste mangler en tilstandsvurdering. Søen i høj tilstand er bevokset med mange flydeplanter og undervandsvegetation, hvilket ikke er gældende i samme udstrækning for søerne i god tilstand. Søen i ringet tilstand er tydeligt negativt påvirket med næringsstoffer, og har derfor bl.a. en stor vækst af grønne trådalger.

I området er der endeligt kortlagt 5 brunvandede søer (3160), hvoraf de 4 er i høj tilstand og den sidste mangler en tilstandsvurdering. Søerne i høj tilstand er præget af en høj dækningsgrad af naturlig undervandsvegetation, og ingen forekomst af grønne trådalger.

I dette område er der to søer over 5 ha. For en af søerne er der foretaget en naturtypebestemmelse til kransnålalgesø, mens naturtypen for den anden sø er ukendt.

2.3.3 Forekomst af vandløbsnatur

Naturtype	Naturtype nr.	Længde (km)
Vandløb med vandplanter	3260	5

Tabellen viser længden af kortlagt vandløbsnaturtype i området.

I dette Natura 2000-område er der kortlagt 5 km med habitatnaturtypen vandløb med vandplanter (3260) som omfatter Øle å og Svenskebæk. Natura 2000-området ligger inden for vandområdeplanen for Bornholm.

2.3.4 Tilstand af levesteder for arter

Tilstandsvurdering af områdets kortlagte levesteder.

Det ses af figuren, at 28 af de 36 kortlagte levestedssøer for stor vandsalamander har en høj til god naturtilstand, mens de resterende 8 er i moderat naturtilstand. Søerne i høj til god naturtilstand er generelt ikke tydeligt påvirket af næringsstoffer, har en høj andel af undervandsvegetation, en veludviklet rørsump og har kun begrænset skyggevirkning fra træer og buske. Disse søer vurderes at være velegnede levesteder for stor vandsalamander. Søerne i moderat tilstand er til gengæld generelt præget af næringsstofbelastning i form af opvækst af grønne trådalger og dominans af liden andemad. Derudover er de ofte helt eller delvist skygget af træer og buske, da de ofte ligger i skoven. Disse søer vurderes at være mindre gode levesteder for arten.

De enkelte levesteders tilstand kan ses på Miljøstyrelsens digitale kort i [MiljøGIS](#).

2.3.5 Tilstand af levesteder for ynglefugle

Kortlægningen af ynglefuglenes levesteder er foretaget i 2017-19, og den beregnede tilstand fremgår af nedenstående diagram.

De enkelte levesteders tilstand kan ses på Miljøstyrelsens digitale kort i [MiljøGIS](#).

Antal og tilstand af de kortlagte levesteder for ynglefugle.

Der kortlagt fire levesteder for rørhøg i dette område, som alle er i god tilstand. Den gode tilstand skyldes primært, at der er store sammenhængende og våde rørskovsarealer, hvor der samtidig er minimal menneskelige forstyrrelse. Dette sikrer tilsammen gode yngleforhold for arten i området.

I området er der kortlagt to levesteder for plettet rørvagtel, begge i god tilstand. Den gode tilstand kan tilskrives de store sammenhængende og permanent sumpede områder med passende vegetationshøjde samt vanskelig adgang for rovdyr.

3. Målsætninger

Den **overordnede målsætning** for området angiver det overordnede og langsigtede mål for, hvordan området skal udvikle sig for såvel at sikre det konkrete områdes integritet og for at bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter. Der er i den overordnede målsætning taget højde for områdets naturmæssige potentiale, og for om det rummer forekomster, der er af stor vigtighed nationalt og/eller biogeografisk. En betydning, der er vurderet ud fra:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få nationale/biogeografiske forekomster
- Arter eller naturtyper med stærkt ugunstig bevaringsstatus eller fugle med faldende bevaringstrend og som også er truede jf. rødlisten
- Naturtyper, der findes i særlig stor forekomst i Danmark set i forhold til det samlede areal i EU

De **konkrete målsætninger** fastlægger de langsigtede mål for udvikling i areal og tilstand for naturtyper og arters levesteder. De konkrete mål tager udgangspunkt i den tilstand, som er beregnet for naturtyper og arters levesteder efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er et tilstandsvurderingssystem, skal området bidrage til at gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes og tage udgangspunkt i den bedste faglige viden, hvilket kan være udvalgte strukturparametre, udbredelse m.v.

De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle. For naturtyperne tages der udgangspunkt i en række økologiske forhold, der er med til at definere potentialet for naturtypernes tilstedeværelse. For fuglene tages der udgangspunkt i deres levesteder eller bestandsstørrelse. Samlet set vil der være et større fokus på mere naturlig dynamik og naturlig variation naturtyperne, arterne og fuglene imellem. Se oversigt over, hvilke naturtyper, arter og fugle de forskellige grupper indeholder, i bilag 1.

Generelt gælder det, at målsætningerne rækker ud over den enkelte planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold, og som desuden afspejler en afvejning af eventuelt modstridende naturinteresser.

Myndighederne skal tage udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning, hvormed der sikres en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.

Målsætningen for området er således grundlaget for vurderingen af planer og projekter, som skal foretages i henhold til de regler, der gennemfører habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Det gøres bl.a. efter habitatbekendtgørelsen og naturbeskyttelseslovens § 19 b og skovlovens § 17, der skal sikre, at udpegningsgrundlaget i området ikke skades. Herunder gælder især, at arealet af naturtyper og levesteder for arter er stabilt eller i udbredelse, at naturtypernes strukturer og funktioner fortsat er til stede, og at bestande af arterne viser, at arten på lang sigt vil kunne opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder.

3.1 Overordnede målsætninger for Natura 2000-området

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau, og fugle på udpegningsgrundlaget skal bidrage til at sikre bestandsstørrelsen på nationalt niveau. Målet er,

- At Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne bliver et godt leve- og ynglested både for forekomster af ynglende fugle og for arterne på udpegningsgrundlaget. Der er særligt fokus på bred vandkalv, bechsteins flagermus og perleugle, som kun har få forekomster i Danmark.
- At arealet af skovnaturtyperne, tør hede (4030), surt overdrev (6230), tidvis våd eng (6410), hængesæk (7140), avneknippemose (7210), rigkær (7230), indlandsklippe (8220) samt levesteder for lys skivevandkalv sikres. De nævnte naturtyper og arter har enten en stærkt ugunstig bevaringsstatus eller store forekomster i den kontinentale biogeografiske region.
- At arealet med vinteregeskov (9170) er stigende.
- At arealet af rigkær (7230), surt overdrev (6230) og tidvis våd eng (6410) øges, hvor de naturgivne forhold gør det muligt, og der skabes sammenhæng mellem forekomsterne.
- Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig hydrologi og drift/pleje, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.
- Den økologiske integritet for området sikres derudover ved god vandkvalitet gennem reduceret tilførsel af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer, hvilket reguleres gennem vandområdeplanerne.

3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

I området skal der være mulighed for en naturforvaltning, hvor man gør brug af naturens egne dynamikker. I forbindelse med forvaltningen skal der tages hensyn til, om naturtyper, arter eller fugle på udpegningsgrundlaget kan være følsomme over for en sådan forvaltning, eksempelvis de som er nævnt under de overordnede målsætninger.

De konkrete målsætninger bygger på grupperinger af naturtyper, habitatarter og fugle. Se bilag 1 for oversigt over, hvilke naturtyper, arter og fugle de forskellige grupper indeholder.

Generelt

- Den samlede forekomst af naturtyper, arter- og fugles levesteder i Natura 2000-området, uanset om de er kortlagt, skal være stabil eller i fremgang, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Terrestrisk natur

Der er kortlagt ca. 787 ha terrestriske habitatnaturtyper i området. Heraf er ca. 496 ha kategoriseret som naturtyper knyttet til overvejende tør bund, ca. 283 ha som naturtyper knyttet til overvejende våd bund samt ca. 8 ha som klipper.

- For naturtyper med et tilstandsvurderingssystem skal der fortsat være mindst 109 ha vådbundsnaturtyper og mindst 23 ha tørbundsnaturtyper, i tilstandsklasse I-II. Naturtyper i

klasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målet at bidrage til gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Det betyder, at det samlede areal skal være mindst 597 ha. For de skovbevokset naturtyper, skal andelen af store træer og dødt ved være stabil eller stigende. Skovnaturtyper sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.

Arter

- For arter med et tilstandsvurderingssystem er målet, at tilstanden og det samlede areal af levesteder i tilstandsklasse I-II er stabil eller i fremgang. Levesteder i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For arter uden et tilstandsvurderingssystem er målet, at bidrage til at opnå gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau. Levestedernes tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) og det samlede areal skal være stabilt eller i fremgang.

Ynglefugle

- For mose- og rørskovsfugle er målet, at tilstanden og det samlede areal af levesteder i tilstandsklasse I-II er stabil eller i fremgang. Levestederne i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I eller II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- For ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem er målet, at de skal bidrage til at sikre og øge bestanden på nationalt niveau. Levestedernes samlede areal og tilstand (vurderet i form af forekomst og udbredelse) skal være stabil eller i fremgang.

Søer under 5 ha

- For søer under 5 ha i tilstandsklasse I-II er målet, at tilstanden skal være stabil eller i fremgang. Søer under 5 ha i tilstandsklasse III-V skal være i fremgang mod tilstandsklasse I-II, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Marine- og ferskvandsnaturtyper (undtagen søer under 5 ha)

- For søer over 5 ha og vandløb henvises til målsætningerne i vandområdeplanerne.

3.3 Modstridende naturinteresser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype eller art på udpegningsgrundlaget eller en målsætning om sikring af den nationale bestand af en fugl på udpegningsgrundlaget kan indebære en lokal nedprioritering af en anden naturtype, fugl eller art på udpegningsgrundlaget, og det er derfor nødvendigt at foretage et valg.

Udvidelse af arealer med rigkær (7230) kan være i modstrid med bevarelse af elle- og askeskov (91E0), ligesom udvidelse af arealer med hængesæk (7140) kan være i modstrid med bevarelse af skovbevokset tørvemose (91D0), som er højt prioriteret inden for EU. Hvor skovtyperne er gamle og veletablerede søges de bevaret. Yngre stadier af de omtalte skovnaturtyper kan fældes, hvor de er indvandret på gamle veludviklede typer af rigkær (7230) og hængesæk (7140). Rydning af unge elle- og askeskove (91D0) eller skovbevoksede tørvemoser (91D0) kan kun ske under forudsætning af, at arealet af skovnaturtypen opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

I dette område støder naturtyperne tidvis våd eng (6410) og avneknippemose (7210) flere steder op til hinanden med glidende overgange. Det prioriteres en for tidvis våd eng (6410) optimal

afgræsning frem for optimale betingelser for avneknippemose (7210), idet avneknippemoseerne primært ligger på vådere arealer der er svært tilgængelige for afgræsning.

4. Indsatsprogram

Opfyldelsen af habitatdirektivets krav om gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som direktiverne omfatter, og fuglebeskyttelsesdirektivets tilsvarende krav om at sikre den nationale bestand af de fugle, som er omfattet af direktivet, er en opgave, som strækker sig over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode, således at det sikres, at Danmark efterlever disse EU-direktivkrav, og der kan etableres en sammenhæng mellem indsats og tilgængelige virkemidler.

Den nationale prioritering af indsatsen i tredje planperiode sigter på at skabe mulighed for mere naturlige processer og naturens robusthed, udvide arealet med urørt skov samt fokus på tiltag mod klimaforandringer. En del af prioriteringen fra anden planperiode videreføres. Der skal således i tredje planperiode fortsat være fokus på indsats for særligt truede fugle og arter, bekæmpelse af invasive arter, fortsættelse af arbejdet med at gennemføre og afsøge behov for at udlægge forstyrrelsesfrie zoner og gennemføre fiskeriregulering, samt fortsættelse af indsatsen for langsigtet at sikre den nødvendige pleje af de lysåbne naturarealer og skovarealer. Der bør løbende være opmærksomhed på den naturlige synergi, og at indsats for naturtyper ofte også gavner fugle og arter koblede til pågældende naturtyper.

Nedenstående retningslinjer for indsatsen er opbygget efter mål- og rammestyringsprincippet, således at den statslige plan fastlægger de krav til indsatsen i planperioden, der er nødvendige for at sikre nationalt besluttede prioriteringer. Således beskriver retningslinjerne ikke metoden eller placering af enkelte projekter. Det er en fælles opgave for kommuner og offentlige lodsejere at aftale på hvilke arealer og i hvilke kommuner, den konkrete indsats skal foregå.

Indsats til bedring af vandkvaliteten gennemføres som led i vandplanlægningen og havstrategidirektivet, ligesom reduktion af kvælstofdeposition sker gennem husdyrgodkendelsesloven og generelle tiltag til at mindske luftforureningen, og dette er således ikke en del af Natura 2000-planens indsatsprogram.

Retningslinjerne er opdelt i generelle retningslinjer, der gælder for alle områder, og specifikke retningslinjer for det enkelte Natura 2000-område. Til gennemførelse af planerne stiller staten en række virkemidler til rådighed, ligesom det forudsættes, at kommunerne i mindre omfang bidrager økonomisk.

4.1 Generelle retningslinjer

1. Myndighederne tager i deres administration af lovgivningen og deres forvaltning udgangspunkt i målsætningen for det enkelte Natura 2000-område og sikrer dermed en grundlæggende beskyttelse af udpegningsgrundlaget.
2. Der arbejdes for at sikre de lysåbne terrestriske naturtyper en hensigtsmæssig hydrologi, drift og pleje også til gavn for tilknyttede fugle og arter.
3. Der arbejdes for at sikre egnede levesteder for områdets fugle eller arter.
4. For skovnaturtyper, hvor det vurderes nødvendigt af hensyn til bevarelse af skovnaturtyper på udpegningsgrundlaget, sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje også til gavn for tilknyttede fugle og arter.

5. Der arbejdes på at opnå størst mulig naturmæssig robusthed og sammenhæng i områdets natur ved at sikre større driftsenheder af lysåbne naturtyper og skovnaturtyper.
6. Igangværende projekter og indsatser, der relaterer til gennemførelse af tidligere Natura 2000-planer, afsluttes.
7. Indsatser gennemført i første og anden planperiode vedligeholdes, f.eks. ved genrydning af arealer, hvor der tidligere har været gennemført en Natura 2000-indsats.
8. Der fokuseres på en løbende opdatering af oversigt over naturtyper, arter og fugle som findes i væsentlig forekomst i Danmark, og om der er behov for yderligere sikring mod forstyrrelser med fokus på træk- og ynglefugle samt pattedyr.
9. Der arbejdes på en national strategi for forvaltning af truede og rødlistede arter herunder en lang række direktivarter og -fugle.

4.2 Områdespecifikke retningslinjer

1. Tilstanden af levesteder for bred vandkalv samt lys skivevandkalv sikres eller forbedres i overensstemmelse med arternes krav til disse.
2. Der søges udtaget kulstofholdige lavbundsjordder der kan bidrage til sammenhængende arealer, øget robusthed og give mulighed for mere naturlig dynamik. Udtagningen kan ligeledes være til gavn for bl.a. stor vandsalamander, rødbrum (Y), plettet rørvagtel (Y), trane (Y), engsnarre (Y) og rørhøg (Y). Udtagningen skal også bidrage til at reducere udledningen af CO₂ og et renere vandmiljø.
3. Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden.
4. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på 3 ha med fokus på arealer med en kortlagt forekomst af invasive arter på over 10% dækning.
5. Urørt skov (permanent ophør af drift m.v.) kan være en mulighed af hensyn til naturtyper og tilknyttede arter og fugle. Ved udlæg til urørt skov skal der tages hensyn til levesteder for særligt følsomme arter.
6. Miljøstyrelsen reviderer bestemmelserne for vildtreservatet Ølene.

4.3 Relation til vandområdeplaner

Dette Natura 2000-område ligger inden for vandområdedistrikt Bornholm.

Vandområdeplanernes indsats for at opnå god økologisk tilstand bidrager til at opfylde bevaringsmålsætningerne for akvatiske arter og naturtyper ved at tilvejebringe forbedringer i vandløb, søer og kystvande i overensstemmelse med de bevaringsmålsætninger, der fremgår af Natura 2000-planen. Vandområdeplanerne for 2021-2027 kan findes på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Vandområdeplanernes indsatser bidrager både med foranstaltninger til at undgå yderligere forringelser og med foranstaltninger til genopretning af bevaringsstatus. Indsatserne kan eksempelvis være reduktion af kvælstof- og fosforbelastningen til søer, reduktion af tilledningen af organisk stof til vandløb samt reduktion af kvælstofbelastningen til marine vandområder. Hertil kommer fx genslyngning af vandløb og fjernelse af spærringer. De konkrete indsatser for planperioden 2022-2027 er beskrevet i de nye vandområdeplaner og fremgår af indsatsbekendtgørelsen. Indsatserne vil også blive præsenteret i MiljøGIS for vandområdeplanerne på [Miljøstyrelsens hjemmeside](#).

5. Bilag 1. Oversigt over grupperinger

Nedenstående tabeller angiver hvordan naturtyper, arter og fugle er grupperet i dette Natura 2000-område, og som der refereres til i de konkrete målsætninger. På Miljøstyrelsens Natura 2000-hjemmeside kan man se det samlede overblik over alle naturtyper, fugle og arter, der er koblet til de enkelte grupper. For tabeller med naturtyper angiver *, at der er tale om en prioriteret naturtype.

Grupperinger af terrestrisk habitatnatur	Tilstandsvurderingssystem	Naturtype navn	Naturtype nr.
Klipper	uden tilstandsvurderingssystem	Indlandsklippe	8220
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Enekrat	5130
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Surt overdrev*	6230
Tørre naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tør hede	4030
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Bøg på mor	9110
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Bøg på muld	9130
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Stilkege-krat	9190
Tørre naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Vinteregeskov	9170
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Avneknippemose*	7210
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Hængesæk	7140
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Kildevæld*	7220
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Rigkær	7230
Våde naturtyper	med tilstandsvurderingssystem	Tidvis våd eng	6410
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Ege-blandskov	9160
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Elle- og askeskov*	91E0
Våde naturtyper	uden tilstandsvurderingssystem	Skovbevokset tørvemose*	91D0

Grupperinger af habitatarter	Arts navn	Arts nr.
Arter med tilstandsvurderingssystem	Stor vandsalamander	1166
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Bred vandkalv	1081
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Lys skivevandkalv	1082
Arter uden tilstandsvurderingssystem	Bechsteins flagermus	1323

Grupperinger af ynglefugle	Fugle navn	Fugle nr.
Mose- og rørskovsfugle	Plettet rørvagtel	A119
Mose- og rørskovsfugle	Rørdrum	A021
Mose- og rørskovsfugle	Rørhøg	A081
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Engsnarre	A122
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Hvepsevåge	A072
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Perleugle	A223
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Rød glente	A074
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Rødrygget tornskade	A338
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Sortspætte	A236
Ynglefugle uden tilstandsvurderingssystem	Trane	A127

Grupperinger af søer under 5 ha	Naturtype navn	Naturtype nr.
Søer under 5 ha	Brunvandet sø	3160
Søer under 5 ha	Kransnålalge-sø	3140
Søer under 5 ha	Næringsrig sø	3150
Søer under 5 ha	Søbred med smårter	3130

Grupperinger af marine og ferskvandsnaturtyper	Naturtype navn	Naturtype nr.
Søer over 5 ha	Kransnålalge-sø	3140
Vandløb	Vandløb	3260

Resume

Natura 2000-plan for Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne (nr. 186). Natura 2000-planen skal sikre naturtilstanden for områdets udpegede arter, fugle og naturtyper og bidrage til opnåelse af gunstig bevaringsstatus. Områdets udpegede arter, fugle og naturtyper beskrives og der fastlægges målsætninger og indsatser.

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 5
5000 Odense C

www.mst.dk